

20.2.2007

Dnro 2263/4/05

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Aila Linnakangas

TYÖMARKKINATUEN JAKSOTTAMINEN JÄLKIKÄTEEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeissään 1.8.2005 ja 28.8.2005 Espoon kaupungin Leppävaaran perhe- ja sosiaalipalvelukeskuksen menettelyä toimeentulotukiasiassa. Hän kertoi, että vuoden 2004 loka- ja marraskuun sekä vuoden 2005 maaliskuisen ja huhtikuun toimeentulotuki evättiin häneltä kokonaan ja touko–elokuun tukea alennettiin 142,99 eurosta 84,24 euroon kuukaudessa, vaikka hänen tulonsa ja menonsa eivät muuttuneet.

Kantelija kertoi olevansa syöpäpotilas ja joutuneensa olemaan osan aikaa maaliskuisen–huhtikuussa 2005 ilman ruokaa ja lääkkeitä. Hän kertoi hoitoon pääsynsä viivästyneen, koska hänellä ei ollut matkalippua tai matkarahaa päästykseen syöpähoidon jatkoon arviointiin Marian sairaalaan. Vielä hän kertoi, että sosiaalitoimi ei ole maksanut toimeentulotukea hänen huhtikuussa 2005 sosiaalitoimistoon toimittamiinsa lääkelaskuihin. Hän kertoi myös, ettei pysty ostamaan kalliita lääkkeitään, kun hän ei ole saanut niihin maksusitoumusta.

Kantelija pyysi päätösten oikaisemista ja korvausta saamatta jääneestä toimeentulotuesta maaliskuiselta–elokuulta 2005 yhteensä 520,98 euroa korkoineen.

3 RATKAISU

Katson sosiaalityöntekijän menetelleen virheellisesti kantelijan maaliskuisen ja huhtikuun 2005 toimeentulotuen määräämisessä, kun kantelijan käytettävissä olevina tuloina otettiin huomioon tuloylijäämää, joka aiheutui jälkikäteen muutetusta työttömyysturvaton jaksotuksesta.

Samalla kiinnitän kaikkien Leppävaaran perhekeskuksen toimeentulotuesta päättävien viranhaltijoiden huomiota huolellisuuteen ja johdonmukaisuuteen työttömyysturvan jaksottamisessa tuloksi.

Muilta osin asiassa ei ole ilmennyt aihetta toimenpiteisiin.

Perustelen ratkaisuni seuraavasti.

3.1

Tapahtumat

Asiakirjojen mukaan kantelijalle oli 6.7.2004 myönnetty toimeentulotukea elosyyskuulle sellaisen laskelman mukaisesti, jossa hänen tuloinaan oli otettu huomioon työmarkkinatuen lisäksi asumistuki 34,98 euroa kuukaudessa. Kantelijan asumistuki oli noussut 268,47 euroon syyskuussa 2004 ja lisäksi hänelle oli maksettu 20.8.2004 takautuvaa asumistukea 1 653,52 euroa. Takautuvaa asumistukea ja asumistuen korotusta ei ollut otettu huomioon syyskuun 2004 toimeentulotukea määrättäessä.

Kantelijan lokakuun toimeentulotukihakemus hylättiin viranhaltijan 1.11.2004 tekemällä päätöksellä tuloylijäämän vuoksi. Laskelmassa oli tuloina otettu huomioon työmarkkinatuen ja lokakuun asumistuen lisäksi myös elokuussa takautuvasti maksetut asumistukivarat.

Viranhaltijan 29.11.2004 tekemällä päätöksellä kantelijalle myönnettiin toimeentulotukea marraskuulle 25,57 euroa ja joului- ja tammikuulle 126,70 euroa kuukaudessa. Marraskuun laskelmassa kantelijan tuloina oli otettu huomioon työmarkkinatuen ja marraskuun asumistuen lisäksi asumistuen korotuksen aiheuttamaa tuloylijäämää syyskuusta lähtien. Menoina oli otettu huomioon perusosa, vuokra seitsemän prosentin ylittävältä osin ja taloussähkön ja kotivakuutuksen kuukausiosuus (yhteensä 21 euroa).

Viranhaltijan 30.12.2004 tekemällä päätöksellä kantelijalle myönnettiin toimeentulotukea 1.1.–31.5.2005 väliselle ajalle 142,99 euroa kuukaudessa sellaisen laskelman mukaisesti, jossa tuloina oli otettu huomioon asumistuki ja työmarkkinatuki 370,56 euroa (20 päivän erä) ja menoina toimeentulotuen perusosa, vuokra seitsemän prosentin ylittävältä osin ja muut terveydenhuollon menot 35,90 euroa kuukaudessa.

Kantelijalle maksettiin siis toimeentulotukea tammikuussa 2005 erehdyksessä kahdella eri päätöksellä 126,70 euroa ja 142,99 euroa. Tämä erehdys huomattiin maaliskuussa, jolloin kantelijalle tehtiin ajalle 1.1.–30.4.2005 korjatut toimeentulotukilaskelmat. Korjauslaskelmissa hänen tuloinaan otettiin huomioon asumistuki, tammikuussa erehdyksessä kahteen kertaan maksettu toimeentulotuki ja työmarkkinatuki 399,73 euroa kuukaudessa (21,5 päivän mukaan). Maaliskuun korjattu toimeentulotukilaskelma osoitti ylijäämää 109,64 euroa ja huhtikuun laskelma 4,44 euroa. Va. sosiaalityöntekijän 24.3.2005 tekemässä päätöksessä todettiin, että kantelijalla ei ollut norminmukaista oikeutta toimeentulotukeen maaliskuussa eikä huhtikuussa, mutta hänelle myönnettiin harkinnanvaraista tukea maaliskuulle bussilippuun 39 euroa ja ruokarahaa 50 euroa seuraavaan työmarkkinatuen maksuun. Lisäksi hänelle myönnettiin toimeentulotukea maalisi-huhtikuulle terveydenhuoltomenojen omavastuuosuuksiin esitettyjen kuittien ja reseptien mukaan.

Viranhaltijan 13.4.2005 tekemällä päätöksellä kantelijalle myönnettiin harkinnanvaraisena toimeentulotukena 40 euroa bussilippuun sekä maksusitoumus sv-korvattaviin lääkkeisiin ajalle 13.4.–31.5.2005. Viranhaltijan päätöksellä 19.4.2005 hänelle myönnettiin harkinnanvaraisena toimeentulotukena 30 euroa ruokaan. Päätöksellä 29.4.2005 hänelle myönnettiin bussilippuun 36,70 euroa Marian sairaalaan tutkimuksiin pääsemiseksi.

Viranhaltijan päätöksellä 21.4.2005 kantelijalle myönnettiin toimeentulotukea laskelman osoittamaan vajeeseen touko–elokuulle 84,24 euroa kuukaudessa, terveydenhuoltomenoihin ja sähkö- ja kotivakuutusmaksuun laskun mukaan. Laskelmassa tuloina oli otettu huomioon työmarkkinatuki 399,69 euroa (21,5 päivän mukaan) ja asumistuki ja menoina perusosa ja vuokra seitsemän prosentin ylittävältä osuudelta.

Viranhaltijan 22.6.2005 tekemällä päätöksellä hylättiin kantelijan hakemus toimeentulotuen saamisesta seutulippuun, ja vaatimus 29.4.2005 myönnetyn matkarahan maksamisesta. Kantelija kertoi hakemuksessaan, että hänelle ei ollut maksettu 29.4.2005 myönnettyä matkarahaa 36,70 euroa.

Etuuskäsittelijän 17.8.2005 tekemällä päätöksellä kantelijalle myönnettiin toimeentulotukea syyskuulle 128,36 euroa sellaisen laskelman mukaisesti, jossa hänen tuloinaan oli otettu huomioon työmarkkinatuki 371,84 euroa (20 päivän mukaan) ja asumistuki. Hänen menoinaan oli otettu huomioon perusosa, vuokra seitsemän prosentin ylittävältä osin ja taloussähkön ja kotivakuutusmaksun kuukausiosuus 23,8 euroa.

3.2 Arviointi

3.2.1 Loka–marraskuun 2004 toimeentulotuki

Kantelijalle oli myönnetty heinäkuussa tehdyllä päätöksellä toimeentulotukea syyskuun loppuun asti sellaisen laskelman mukaisesti, jossa hänen tuloinaan oli otettu huomioon työmarkkinatuki ja asumistuki 34,98 euroa kuukaudessa. Päätöksen tekemisen jälkeen kantelijan asumistuki oli kuitenkin noussut 268,47 euroon ja lisäksi hänelle oli maksettu elokuussa takautuvaa asumistukea 1 653,52 euroa. Asumistuen korotusta ja takautuvaa asumistukea ei ollut otettu, eikä ollut voitukaan ottaa huomioon syyskuun 2004 toimeentulotukea määrättäessä. Kantelijan lokakuun toimeentulotukihakemus hylättiin tuloylijäämän vuoksi. Laskelmassa hänen tuloinaan otettiin huomioon myös elokuussa takautuvasti maksetut asumistukivarat, joita ei siis ollut aiemmin otettu huomioon.

Kantelijalle myönnettiin toimeentulotukea marraskuulle sellaisen laskelman mukaisesti, jossa hänen tuloinaan otettiin huomioon muun ohella korjattujen laskelmien mukainen tuloylijäämä syys–lokakuulta. Tuloylijäämä aiheutui syyskuussa maksetusta korotetusta asumistuesta. Tässä laskelmassa ei otettu huomioon elokuussa maksettuja takautuvia asumistukivaroja.

Toimeentulotukilain 6 §:n mukaan toimeentulotuen määrä on toimeentulotukilain mukaan määriteltujen menojen sekä käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotus. Toimeentulotukilain 11 §:n mukaan tuloina otetaan huomioon erikseen säädetyin poikkeuksin henkilön ja perheenjäsenten käytettävissä olevat tulot. Lain 12 §:n mukaan varoina otetaan huomioon erikseen säädetyin poikkeuksin toimeentulotukea myönnettäessä käytettävissä olevat varat.

Toimeentulotukilain 15 §:n 1 momentin mukaan toimeentulotuki määrätään kuukaudelta. Tuki voidaan tarpeen mukaan myöntää ja maksaa kuukautta lyhyemmältä tai pidemmältä ajalta. Pykälän 2 momentin mukaan toimeentulotuen perusteena olevat menot sekä tulot ja varat otetaan huomioon siltä ajanjaksolta, jota koskevana toimeentulotuki määrätään. Tulo voidaan kuitenkin jakaa eriin otettavaksi huomioon useampana toimeentulotuen määräämisen ajanjaksona, jos se tulon kertaluonteisuus taikka sen saamisen peruste tai käyttötarkoitus huomioon ottaen on kohtuullista.

Pykälän 3 momentissa on rajoitettu mahdollisuutta sellaisten ansiotulojen huomioon ottamiseen tulona jälkikäteen, jotka eivät olleet tiedossa toimeentulotuesta päätettäessä. Se on mahdollista vain, jos toimeentulotukea haetaan seuraavan kahden kuukauden aikana eikä sitä ole pidettävä kohtuuttomana. Lisäksi tästä mahdollisuudesta on ilmoitettava tukea myönnettäessä. Kantelijan tapauksessa ei kysymys kuitenkaan ollut lainkohdassa tarkoitetuista ansiotuloista.

Toimeentulotukilain 15 §:n 2 momentissa ei ole tarkemmin määritelty niitä tuloja ja varoja, joita voidaan jakaa eriin (siis jaksottaa) eikä sitä, kuinka pitkälle ajalle jaksotus voi ulottua.

Kantelijalle elokuussa takautuvasti maksetut asumistukivarat olivat nähdäkseni sellaisia edellä mainitussa lainkohdassa tarkoitettuja tuloja ja varoja, joita voitiin jakaa tuloksi seuraaville kuukausille. Samoin asumistuen korotuksesta johtunutta syyskuun tuloylijäämää voitiin mielestäni jakaa tuloksi seuraaville kuukausille.

Yksittäistapauksittain on ratkaistava kohtuullisuusnäkökohdat huomioon ottaen, kuinka pitkälle ajalle tulojen ja varojen jaksotus voi ulottua. Oikeusasiamies ei voi puuttua viranomaisen harkintavaltaan, ellei sitä ole ylitetty tai käytetty väärin. Katson, että sosiaaliviranomaiset ovat menetelleet harkintavaltansa puitteissa jakaessaan kantelijan elo–syyskuussa saamia asumistukivaroja tuloksi loka–marraskuulle 2004.

Totean kuitenkin, että loka–marraskuun toimeentulotukilaskelmien epäjohtonmukaisuus vaikeutti kantelijan toimeentulotuen määräytymisen perusteiden ymmärtämistä. Kantelijan lokakuun tuloinahan otettiin huomioon elokuussa maksettuja takautuvia asumistukivaroja, mutta ei syyskuun asumistuen korotuksesta aiheutunutta tuloylijääää. Sen sijaan hänen marraskuun tuloinaan otettiin huomioon syyskuun asumistuen korotuksesta aiheutunutta tuloylijäämää, mutta ei enää elokuun takautuvia asumistukivaroja.

Toimeentulotukilain 17 §:n mukaan toimeentulotuen saajan on välittömästi ilmoitettava toimeentulotukeen vaikuttavissa tiedoissa tapahtuneista muutoksista. Kantelijalla olisi ollut velvollisuus ilmoittaa asumistuen korotuksesta ja 20.8.2004 maksetuista takautuvista asumistukivaroista. Asiakirjojen mukaan hän ei ollut ilmoittanut näistä tuloista, vaan ne huomattiin vasta lokakuun tuesta päätettäessä.

Katson, että minulla ei ole aihetta puuttua kantelijan loka–marraskuun toimeentulotuen määräämiseen tämän enempää.

3.2.2

Maalis–huhtikuun 2005 toimeentulotuki

Tammikuussa virheellisesti maksetun toimeentulotuen tuloksi lukeminen

Kantelijalle oli myönnetty ja maksettu toimeentulotukea tammikuulle 2005 erehdyksessä kahdella eri päätöksellä. Tämä virhe havaittiin maaliskuussa, jolloin viranhaltija teki uudet korjatut toimeentulotukilaskelmat tammikuusta lukien. Näissä laskelmissa kantelijan tuloina otettiin huomioon mm. tammikuussa erehdyksessä liikaa maksettu toimeentulotuki. Tammikuun ylijäämä siirrettiin tuloksi helmikuulle, helmikuun ylijäämä maaliskuulle ja maaliskuun ylijäämä vielä huhtikuulle. Näiden korjattujen laskelmien perusteella kantelijalla ei ollut oikeutta toimeentulotukeen maalis- ja huhtikuussa.

Pyysin vielä 18.10.2006 selityksen mm. siitä, mihin lainkohtaan edellä todettu menettely perustui.

Sosiaalityöntekijän 10.11.2006 antaman selityksen mukaan kantelijalle tammikuussa tosiasiallisesti maksettu toimeentulotuki oli toimeentulotukilain 11 §:n 1 momentin perusteella hänen käytettävissä olevaa tuloaan. Tästä aiheutunut tuloylijäämä siirrettiin selityksen mukaan seuraaville kuukausille toimeentulotukilain 15 §:n 2 momentin perusteella. Perhe- ja sosiaalipalvelujen päällikkö ja perhekeskuspäällikkö totesivat lausunnossaan, että kyseessä ei ollut suoranaisesti toimeentulotukilain 20–22 §:n mukaisesta toimeentulotuen takaisinperinnästä, vaan pikemminkin siitä, että kantelijalla oli tosiasiallisesti ollut käytettävissään tammikuulle kahdesti maksettu toimeentulotuki.

Arvioin menettelyä seuraavasti.

Toimeentulotukilain 19 §:n mukaan toimeentulotukea saa periä takaisin vain lain 4 luvussa (§:t 20–23) säädetyin perustein. Mainitussa luvussa on säädetty toimeentulotuen takaisinperinnän perusteista, edellytyksistä ja esteistä, takaisinperinnästä päättämisestä sekä takaisinperinnästä odotettavissa olevasta etuudesta. Ennakkona annetun tuen takaisinperinnästä päättää sosiaaliviranomainen. Muusta takaisinperinnästä päättää lain 22 §:n mukaan hallinto-oikeus sosiaaliviranomaisen tekemän hakemuksen perusteella. Sosiaaliviranomaisella ei siis ole oikeutta sitovasti päättää siitä, onko tuensaajalla velvollisuus maksaa takaisin virheellisesti saamansa toimeentulotuki.

Sosiaali- ja terveystoimen lausunnossa ja päätöksen tehneen sosiaalityöntekijän selityksessä on kiistetty, että kyse olisi ollut virheellisesti maksetun tuen takaisinperinnästä. Tästä ei päätöksen sanamuodon mukaan ollutkaan kysymys. Kantelijan kannalta menettely oli kuitenkin nähdäkseni verrattavissa tuen takaisinperintään kuittaamalla tammikuussa virheellisesti maksettua toimeentulotukea maalis- ja huhtikuun toimeentulotuesta, koska virheellisesti maksettu tuki vähensi hänen maalis–huhtikuun tukeaan.

Sosiaali- ja terveystoimen lausunnon ja sosiaalityöntekijän selvityksen mukaan kysymys oli tuloylijäämän jakamisesta seuraavien kuukausien tuloksi. Kuten edellä (kohdassa 3.2.1) totesin, toimeentulotukilain 15 §:n 2 momentissa on

säädetty mahdollisuudesta lain 11 ja 12 §:ssä tarkoitettujen tulojen ja varojen jakamiseen useammalle tuen määräytymisen ajanjaksolle, jos se tulon kertaluonteisuus, saamisen peruste tai käyttötarkoitus huomioon ottaen on kohtuullista. Toimeentulotukilain 11 ja 12 §:n mukaan tuloina ja varoina otetaan huomioon kaikki henkilön ja perheen käytettävissä olevat tulot ja varat lainkohdissa erikseen säädetyin poikkeuksin. Virheellisesti liikaa maksetusta toimeentulotuesta ei ole erikseen säädetty. Tiedossani ei myöskään ole oikeuskäytäntöä siitä, voidaanko virheellisesti maksettua toimeentulotukea tai siitä aiheutunutta tuloylijäämää jakaa tuloksi seuraaviin laskelmiin.

Koska oikeus jaksottaa tammikuussa maksettua toimeentulotukea tuloksi maaliskuu–huhtikuulle oli edellä todetulla tavalla tulkinnanvarainen, asia ei anna minulle aihetta toimenpiteisiin. Kantelija ei ole saattanut viranhaltijan 24.3.2005 tekemää päätöstä oikaisuvaatimuksena sosiaali- ja terveyslautakunnan käsiteltäväksi, vaan hän on tyytynyt päätökseen. Sosiaali- ja terveyslautakunnan toimeentulotukea koskevasta päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen ja hallinto-oikeuden päätöksestä vielä korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Oikeusasiamies ei voi toimia lakiin perustuvan muutoksenhakujärjestelmän vaihtoehtona tai sitä täydentävänä muutoksenhakukeinona.

Työmarkkinatuen jaksottaminen jälkikäteen

Toimeentulotuki määrätään yleensä kuukaudelta ja työttömyyspäiväraha ja työmarkkinatuki maksetaan yleensä neljän viikon erissä 20 päivältä. Vuoden työttömänä olleelle henkilölle maksetaan sinä aikana 13 työttömyysturvaerää. Korkein hallinto-oikeus katsoi päätöksessään 31.12.2001 (taltio nro 3320), että pitkäaikaisesti työttömyysturvaa saaneen toimeentulotuen hakijan työttömyysturva voitiin jakaa eriin otettavaksi huomioon tulona kuukausittain käyttämällä kerrointa 21,5 päivää, edellyttäen, että samaa kerrointa oli käytetty myös sinä kuukautena, jonka aikana hänelle maksettiin kaksi 20 päivän työttömyyserää.

Pitkäaikaisesti työttömyysturvaa saaneen toimeentulotuen hakijan työttömyysturva voidaan siis ottaa toimeentulotukea määrättäessä huomioon kahdella tavalla. Ensinnäkin voidaan tuloina ottaa huomioon kussakin kuukaudessa maksettu erä, jolloin kerran vuodessa tuloina tulee otettavaksi huomioon kaksi erää. Toinen mahdollisuus on ottaa tuloina huomioon kuukausittain keskimääräinen tulo eli työttömyyspäiväraha laskettuna 21,5 päivältä kalenterikuukautta kohden. Tällöin yhtenäkkään kuukautena ei tule otettavaksi huomioon kahta erää, koska vuoden 13 erää on jo jaettu kuukausittain.

Työttömyysturvan jaksottamisessa noudatettavia periaatteita on selvitetty myös sosiaali- ja terveysministeriön oppaassa toimeentulotukilain soveltajille (oppaita 2003:10). Oppaassa todetaan (sivulla 74), että kun jaksottamista 21,5 päivän kertoimen mukaan on ryhdytty jonkin tuensaajan kohdalla käyttämään, sitä tulee käyttää johdonmukaisesti niin kauan kuin työttömyyskausi jatkuu. Edelleen oppaassa todetaan, että tukea myönnettäessä on tarpeen erityisesti työttömyysjakson alkaessa, lyhyen työttömyysjakson aikana tai

työttömyyspäivärahan maksamisen muutoin vaihdellessa keskimääräistä enemmän ottaa huomioon hakijan tosiasialliset tulot kuukauden ajalta.

Leppävaaran aikuissosiaalityön johtavan sosiaalityöntekijän ilmoituksen mukaan työmarkkinatuki otetaan huomioon vuoden kuluttua maksamisesta 21,5 päivän mukaan ja sitä ennen 20 päivän mukaan.

Minulla ei ole aihetta puuttua edellä todettuun Espoon sosiaali- ja terveystoimen menettelyyn työttömyysturvan jaksottamisessa 21,5 päivän eriin hakijan saatua työttömyysturvaa vuoden ajan.

Kantelijan työmarkkinatulon määräämisen osalta totean kuitenkin seuraavaa.

Johtavan sosiaalityöntekijän ilmoituksen mukaan kantelija oli saanut työmarkkinatukea 3.2.2004 alkaen säännöllisesti. Asiakirjojen mukaan kantelijalle oli myönnetty toimeentulotukea tammi–helmikuulle 2005 sellaisten laskelmien mukaisesti, joissa hänen tuloinaan oli otettu huomioon työttömyysturvan 20 päivän erä 370,56 euroa.

Sosiaalityöntekijän 24.3.2005 tekemään päätökseen liittyvissä korjatuissa toimeentulotukilaskelmissa kantelijan tuloiksi oli 1.1.2005 lukien merkitty työmarkkinatuki 21,5 päivän mukaan 399,73 euroa. Tästä muutoksesta aiheutui siis korjattuihin laskelmiin tuloylijäämää tammi–helmikuulta 29,17 euroa kuukaudessa eli yhteensä 58,37 euroa, joka siirrettiin tuloksi maaliskuu- ja huhtikuun laskelmiin. Toimeentulotukilain 18 §:n mukaan toimeentulotuki tarkistetaan, jos henkilön tai perheen olosuhteissa tai tuen tarpeessa tapahtuu muutoksia. Koska kantelijan työmarkkinatuki ei tammi–helmikuussa muuttunut, ei kysymys voinut olla edellä todetusta toimeentulotuen tarkistamisesta. Kantelijan työttömyysturva oli mielestäni sinänsä voitu ottaa maaliskuu–huhtikuun toimeentulotukea määrättäessä huomioon jaksotettuna 21,5 päivän suuruisiin eriin, mutta hänen käytettävissä olevina tuloinaan ei mielestäni voitu ottaa huomioon tammi–helmikuun tuloylijäämää, joka aiheutui korjatuissa laskelmissa jälkikäteen muutetusta työttömyysturvatulon jaksotuksesta.

Myös sosiaalityöntekijän ja johtavan sosiaalityöntekijän 10.11.2006 antamassa selityksessä todettiin, että kantelijan työttömyyspäiväraha oli laskettu väärin tuloksi tammi- ja helmikuussa 2005. Selityksen mukaan kysymys ei kuitenkaan ollut tahallisesta virheestä. Perhe- ja sosiaalipalvelujen päällikön ja perhekeskuspäällikön lausunnon mukaan kysymys oli kovan työpaineen alla tehdystä inhimillisestä virheestä.

Kun kantelijalle oli kuitenkin myönnetty harkinnanvaraisesti toimeentulotukea maaliskuu- ja huhtikuulle ruokamenoihin yhteensä 80 euroa eli enemmän kuin maaliskuu–huhtikuun laskelmiin merkitty työttömyysturvan virheellisestä jaksottamisesta aiheutunut ylijäämä 58,34 euroa oli, ei hänelle nähdäkseni aiheutunut toimeentulotuen menetystä tästä syystä. Tämän lisäksi kantelijalle on saadun tiedon mukaan myönnetty sosiaalityöntekijän 14.11.2006 tekemällä päätöksellä tammi–helmikuun 2005 virheellisen laskelman vuoksi lisää toimeentulotukea 58,34 euroa.

Edellä todetun vuoksi työdyn saattamaan Leppävaaran perhekeskuksen toimeentulotuesta päättävien viranhaltijoiden tietoon edellä todetun käsitykseni virheellisestä menettelystä työttömyysturvan jaksottamisessa jälkikäteen.

3.2.3

Touko-elokuun 2005 toimeentulotuki

Kantelijalle myönnettiin toimeentulotukea touko–elokuulle 84,24 euroa kuukaudessa sekä terveydenhuoltomenoihin reseptien ja maksettujen kuittien mukaan sekä sähkö- ja kotivakuutusmaksuun laskun mukaan. Hänen tuloinaan oli otettu huomioon työmarkkinatuki (21,5 päivän mukaan) 399,69 euroa ja asumistuki 268,47 euroa kuukaudessa eli yhteensä 668,16 euroa. Hänen menoinaan oli otettu huomioon perusosa ja asumismenoista seitsemän prosentin ylittävä osuus eli yhteensä 752,40 euroa. Laskelman erotus oli 84,24 euroa.

Kantelijan touko–elokuussa myönnetty toimeentulotuki pieneni tammi–helmikuulle myönnettyyn toimeentulotukeen verrattuna, koska hänen työmarkkinatulonsa oli nyt jaksotettu 21,5 päivän mukaisesti (aiemmin 20 päivän mukaan) ja koska koti- ja sähkölaskut myönnettiin nyt erikseen laskun mukaan (aiemmin kuukausiosuutena 21 euroa kuukaudessa). Lisäksi tammi–helmikuun laskemissa menona oli ollut "muut terveydenhuoltomenot 35,90 euroa", jota ei ollut touko–elokuun laskelmissa.

Minulla ei ole aihetta puuttua kantelijan touko–elokuun 2005 toimeentulotukipäätöksiin.

3.2.4

Toimeentulotuki terveydenhuoltomenoihin ajalla 1.3.–13.4.2005

Kantelija kertoi kantelukirjeessään joutuneensa olemaan ilman lääkkeitä ajalla 1.3.–13.4.2005. Lisäksi hän kertoi vaikeuksistaan lunastaa kalliita lääkkeitä ilman maksusitoumusta.

Toimeentulotukilaissa tai -asetuksessa ei ole tarkempia säännöksiä toimeentulotuen maksamismenettelystä. Katsonkin, että toimeentulotuki voidaan myöntää myös jälkikäteen maksettua kuittia vastaan. Tällöin on kuitenkin varmistettava siitä, että tuen saajalla on tosiasiaissa käytettävissään sellaisia varoja, joilla hänellä on mahdollisuus maksaa menonsa ennen toimeentulotuen saamista.

Toimeentulotuen myöntämisestä ja myös maksutavasta päättää ensi vaiheessa asianomainen viranhaltija. Hakijalla on mahdollisuus saattaa myös toimeentulotuen maksutapaa koskeva asia kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen, tässä tapauksessa Espoon sosiaali- ja terveyslautakunnan asianomaisen jaoston käsiteltäväksi joko viranhaltijan toimeentulotukea koskevan päätöksen yhteydessä tai myöhemminkin pyytämällä erillinen päätös maksutapaa koskevalta osin.

Asiakirjojen mukaan kantelijalle myönnettiin 16.3.2005 toimeentulotukea terveydenhuoltomenoihin 30 euroa. Asiakirjoista ei ilmene, mikä

terveydenhuoltomeno oli kyseessä. Hänelle myönnettiin 24.3.2005 tehdyllä päätöksellä toimeentulotukea maaliskuu–huhtikuulle terveydenhuoltomenojen omavastuuosuuksiin esitettyjen kuittien ja reseptien mukaan. Maksusitoumus sv-korvattaviin lääkkeisiin myönnettiin 13.4.2005 lukien. Päätöksessä todettiin kantelijan kertoneen hakemuksessaan 11.4.2005 olevansa rahaton ja ilman lääkkeitä.

Käytettävissäni olevista asiakirjoista ei ilmene, oliko kantelija ottanut yhteyttä sosiaalitoimeen ennen hakemustaan 11.4.2005 saadakseen maksusitoumuksen lääkkeisiin. Käytettävissäni olevien asiakirjojen perusteella ei ole ilmennyt aihetta epäillä lainvastaista menettelyä toimeentulotuen myöntämisessä kantelijan lääkemenoihin.

Kantelija kertoi, ettei hänelle ollut maksettu toimeentulotukea huhtikuussa 2005 sosiaalitoimistoon toimittamiinsa lääkelaskuihin. Tältä osin kantelu on siinä määrin yksilöimätön, ettei sitä ole mahdollista annettujen tietojen perusteella tutkia. Kantelijan on aiheellista kääntyä asian selvittämiseksi ensisijaisesti Leppävaaran aikuissosiaalityön toimeentulotukiasioista vastaavien työntekijöiden puoleen.

3.2.5

Toimeentulotuki matkamenoihin

Kantelija kertoi päässeensä jatkohoidon arviointiin Marian sairaalaan vasta 4.7.2005 matkarahan/-lipun puuttumisen vuoksi ja hoidon saamisen tämän vuoksi vaarantuneen.

Toimeentulotukilain mukaan toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin kuuluvat muun ohella paikallisliikenteen käytöstä aiheutuvat menot. Lisäosalla katettavaa tukea (1.1.2006 lukien täydentävää toimeentulotukea) voidaan myöntää näihin ja muihin matkamenoihin henkilön erityisistä olosuhteista ja tarpeista aiheutuvina menoina. Toimeentulotukiasetuksen mukaan henkilön tai perheen erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää esimerkiksi pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta. Terveystuotopalveluihin liittyvät matkamenot voivat olla myös toimeentulotuen lisäosalla katettavia (1.1.2006 lukien muina perusmenoina huomioon otettavia) terveydenhuoltomenoja.

Asiakirjojen mukaan kantelijalle myönnettiin toimeentulotukea bussilippuun 16.3.2005, 13.4.2005 ja 29.4.2005. Viranhaltijan 22.6.2005 tekemällä päätöksellä hylättiin kantelijan hakemus toimeentulotuen saamisesta seutulippuun sekä vaatimus 29.4.2005 myönnetyn matkarahan maksamisesta. Kantelija oli kertonut hakemuksessaan, että hänelle ei ollut maksettu 29.4.2005 myönnettyä matkarahaa 36,70 euroa, jonka vuoksi hän ei päässyt hoitoon.

Viranhaltijan 22.6.2005 tekemässä päätöksessä todettiin, että Marian sairaalasta saadun tiedon mukaan kantelija oli käynyt sairaalassa maaliskuussa. Hän oli peruuttanut 3.5.2005 varatun ajan kuumeen vuoksi. Hänelle oli varattu uusi aika 4.7.2005. Muita ajanvarauksia tai hoitoja hänellä ei ollut. Päätöksen mukaan yhtä käyntiä varten ei myönnetä seutulippua. Seuraavalla käynnillä 4.7.2005 päätettävästä hoidosta hänen tuli päätöksen mukaan esittää selvitys hoidon aloittamisesta ja sen kestosta. Päätöksessä todettiin vielä, että

kantelijalle 29.4.2005 myönnetty toimeentulotuki matkamenoihin 36,70 euroa oli sosiaalitoimen tietojen mukaan maksettu hänen tililleen samana päivänä. Päätöksen mukaan hänen tuli toimittaa pankin tiliote, jotta voidaan todeta, ettei maksu ole tullut hänen tililleen.

Katson, että viranhaltijat ovat menettelleet harkintavaltansa puitteissa päättäessään toimeentulotuen myöntämisestä kantelijan matkamenoihin.

Sosiaalitoimen tietojen mukaan 29.4.2005 myönnetty tuki oli maksettu samana päivänä kantelijan pankkitilille. Kantelijalla on ollut mahdollisuus esittää sosiaaliviranomaisille selvitystä tuen saamatta jäämisestä. Käytettävissäni olevien asiakirjojen perusteella tätä asiaa ei ole mahdollista selvittää enempää.

3.2.6

Syyskuun 2005 toimeentulotuki

Kantelijan asiaa tutkiessani kiinnitin huomiota vielä hänen syyskuun 2005 toimeentulotukipäätökseensä, vaikka hän ei ole tästä asiasta kannellutkaan. Hänen tulokseen oli merkitty syyskuussa työmarkkinatuki 371,84 euroa (20 päivän mukaan), vaikka hänen kohdallaan oli jo siirrytty 21,5 päivän laskutapaan. Pyysin vielä perhe- ja sosiaalipalvelujen johtajaa varaamaan syyskuun toimeentulotukipäätöksen 17.8.2005 tehneelle etuuskäsittelijälle tilaisuuden selityksen antamiseen asiassa.

Johtavan sosiaalityöntekijän 10.11.2006 antaman selityksen mukaan etuuskäsittelijä on vuorotteluvapaalla 16.10.2006 lukien eikä häneltä voida nyt saada selvitystä siitä, miksi hän oli merkinnyt syyskuun tuloksi 20 päivän työmarkkinatuen 21,5 päivän asemesta. Johtava sosiaalityöntekijä oli kuitenkin selityksen mukaan keskustellut etuuskäsittelijän kanssa vastatessaan aiemmin 27.9.2006 allekirjoittaneen esittelijän kyselyyn ko. asiasta. Johtavan sosiaalityöntekijän selityksen mukaan etuuskäsittelijä oli tällöin kertonut, että hän oli ottanut summan suoraan Kansaneläkelaitoksen maksutiedostosta eikä ollut tarkistanut aiempia toimeentulotukipäätöksiä. Selityksen mukaan virhe oli tehty tahattomasti ja jatkossa viranhaltijat pyrkivät olemaan mahdollisimman huolellisia toimeentulotukipäätöksiä tehtäessä. Selityksen mukaan kantelija sai tämän virheen johdosta toimeentulotukea 27,89 euroa enemmän kuin oikealla 21,5 päivän laskutavalla.

Minulla ei olekaan aihetta epäillä, että kysymys olisi ollut viranhaltijan tahallisesta menettelystä. Siitä ei myöskään aiheutunut kantelijalle taloudellista vahinkoa, vaan se koitui hänen edukseen. Johtavan sosiaalityöntekijän selityksen mukaan viranhaltijat pyrkivät jatkossa olemaan mahdollisimman huolellisia päätöksenteossa. Tämän vuoksi asia ei anna aihetta taholtani muihin toimenpiteisiin kuin että korostan kaikille toimeentulotukipäätöksiä tekeville viranhaltijoille vielä sitä, että kun jaksottamista 21,5 päivän kertoimen mukaan on ryhdytty jonkun tuen saajan kohdalla käyttämään, sitä tulee käyttää johdonmukaisesti.

3.3

Lopuksi

Oikeusasiamies ei voi muuttaa viranomaisten eikä virkamiesten päätöksiä eikä määrätä maksettavaksi korvauksia. Korostankin vielä, että muutoksen saamiseksi on aina syytä käyttää laissa säädettyjä muutoksenhakukeinoja, kuten edellä (kohdassa 3.2.2) totesin.

Kuten edellä ilmeni, kantelijan toimeentulotukilaskelmat olivat epäjohtonmukaisia tulojen huomioon ottamisessa (asumistukivarojen jaksottaminen loka–marraskuussa 2004 ja työttömyysturvan jaksottaminen tammi–huhtikuussa 2005 sekä syyskuussa 2005). Laskelmat olivat epäjohtonmukaisia myös kotivakuutusmaksun ja sähkölaskun huomioon ottamisessa (loka–joulukuussa 2004 menot huomioitiin kuukausiosuutena, tammi–helmikuussa 2005 laskun mukaan, maaliskuu–huhtikuussa kuukausiosuutena, touko–elokuussa laskun mukaan ja syyskuussa kuukausiosuutena). Tammikuussa 2005 toimeentulotukea myönnettiin ja maksettiin erehdyksessä kahteen kertaan.

Edellä todetut virheellisyydet ja epäjohtonmukaisuudet vaikeuttivat kantelijan toimeentulotuen määräytymisen ymmärtämistä. Kiinnitän kaikkien toimeentulotuesta päättävien viranhaltijoiden huomiota huolellisuuteen ja johtonmukaisuuteen toimeentulotuen määräämisessä.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä (kohdassa 3.2.2) esittämäni käsityksen virheellisestä menettelystä työttömyysturvan jaksottamisessa sosiaalityöntekijän tietoon. Kiinnitän vielä kaikkien toimeentulotuesta päättävien viranhaltijoiden huomiota huolellisuuteen ja johtonmukaisuuteen tulojen ja menojen huomioon ottamisessa edellä (kohdissa 3.2.6 ja 3.3.) todetulla tavalla.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Espoon sosiaali- ja terveystoimelle. Pyydän antamaan päätökseni tiedoksi myös sosiaalityöntekijälle sekä ilmoittamaan asian ratkaisusta muillekin asiassa selvityksiä antaneille.